

Informe quadrimestral. Els think tanks a Catalunya

Estudi encarregat pel Departament de Ciències Polítiques

juny de 1999

RPEEO 45

INFORME QUATRIMESTRAL

ELS THINK TANKS A CATALUNYA

Universitat Pompeu Fabra

Departament de Ciències Polítiques

Index.

Introducció.	3
1 . MARC CONCEPTUAL : UNA DEFINICIÓ OPERATIVA DE THINK TANK.	4
1.1. Què és un Think Tank?	6
1.1.1 Els Think Tanks o grups d'estudis al món occidental	7
1.1.2 Els grups i centres d'estudis a Catalunya	8
1.2 Tipus de Think Tanks o grups d'estudis	11
2. DISSENY METODOLÒGIC	13
A) Fixació dels àmbits d'estudi	13
B) Recerca i identificació	15
C) Elaboració d'una base de dades	19
3. PROGRAMA DE FUTUR	20
A) Consultores privades	20
B) Base de dades	21
C) Estudis de cas	22
D) Anàlisi de resultats i elaboració de l'Informe final	23
4. Bibliografia	24
APÈNDIX	28
MODEL DE FITXA.	28

INTRODUCCIÓ.

Des de fa prop de quatre mesos, un equip de recerca de la Universitat Pompeu Fabra, coordinat pel professor Ferran Requejo i format pels professors Jacint Jordana, Carles Ramió i el col·laborador de recerca Eduard Gil, ha estat treballant en l'elaboració d'un mapa dels *Think Tanks* o grups d'estudi i d'anàlisi que operen a Catalunya, amb la finalitat de donar compte de la situació del mercat de les idees al nostre país. Així, doncs, ara es presenta un primer balanç de l'activitat realitzada en aquest període.

Durant aquest primer trimestre el grup de recerca ha treballat en els dos nivells necessaris per dur a terme la fase descriptiva i analítica del nostre projecte: l'elaboració del marc conceptual i la fixació d'un disseny metodològic.

1- Elaboració del marc conceptual

Abans d'iniciar qualsevol estudi és necessari definir l'objecte de la recerca. A la fase inicial de la investigació són obligatòries: *a)* la consulta dels estudis més reconeguts publicats sobre el tema arreu del món i *b)* la descripció de la situació del marc concret on volem fixar la nostra recerca, en aquest cas Catalunya. La definició haurà de construir-se a partir d'un enfocament comparat, és a dir, tenint en compte tant l'experiència catalana com la d'altres països. Per dur a terme aquesta tasca hem consultat nombroses referències bibliogràfiques.

2- Construcció del disseny metodològic

Un cop definit l'objecte d'estudi s'han hagut de fixar els àmbits que ens interessin, els criteris d'identificació i selecció dels grups d'estudi i d'anàlisi i les utilitats que volem donar al nostre treball. Això ha comportat l'elaboració d'un disseny metodològic capaç de definir, classificar i delimitar cada una de les fases de la investigació.

Un cop finalitzada la primera etapa de la recerca, l'equip ha dissenyat, planificat i programat les tasques de futur partint d'un calendari realista, per tal de complir amb els terminis fixats al conveni signat amb el Departament de Presidència de la Generalitat de Catalunya.

1 . MARC CONCEPTUAL : UNA DEFINICIÓ OPERATIVA DE THINK TANK.

Durant els últims trenta anys, els experts en l'anàlisi i l'avaluació de les polítiques públiques s'han consolidat com a protagonistes del joc polític. Després dels grups d'interès, aquests esdevenen avui dia els actors nogovernamentals més importants del procés polític. Un cop finalitzada la Segona Guerra Mundial, l'Estat va adquirir molt més protagonisme en el si de les democràcies desenvolupades. La construcció de l'Estat del Benestar i la progressiva ampliació del camp d'actuació de les polítiques públiques va suposar un increment exponencial de la demanda d'organismes de planificació i avaluació, per tal d'assessorar els governants davant els problemes cada cop més complexos als quals s'havien d'enfrontar¹. Un nou estil de fer política, la *política dels experts*, va arribar progressivament a moltes de les estratègies de govern des de finals dels anys cinquanta .

Els anomenats *Think Tanks* o centres d'estudi i anàlisi, entesos com a grups de professionals que aconsellen i transmeten informació tant als polítics com a l'opinió pública, són un clar testimoni del nou paper dels experts en les democràcies modernes². Protagonistes en alguns casos de *la revolució conservadora* de finals dels setanta, han despertat un interès creixent entre els estudiosos de la ciència política als dos costats de l'Atlàntic, tot i que els estudis i les recerques sobre el tema encara estan força subdesenvolupats.

Què explica la proliferació d'aquestes organitzacions d'experts en els últims trenta anys? Probablement la causa és que els polítics s'han d'enfrontar cada cop més a problemes molt complexos. Solucionar aquests nous problemes requereix avaluar-los ràpidament, mitjançant els coneixements i les tècniques adequades, i treballar amb molta informació per considerar possibles alternatives.

¹ Sheila Jasanoff (1994) intenta explicar com i per què els experts resulten tan importants en el desenvolupament de les estratègies contemporànies de govern, mitjançant l'anàlisi de les decisions polítiques en què els científics socials juguen un paper important.

² Alan J. Day (1993) és l'autor d'un directori mundial de *Think Tanks*, on es mostra quantitativament la proliferació d'aquestes organitzacions durant els últims anys.

A més, en un moment en què la població confia cada vegada menys en les solucions que donen les institucions polítiques tradicionals als seus problemes, els líders polítics busquen en la societat civil noves idees i formes de demostrar els seus raonaments³.

Així, ens trobem que, avui dia, sense accés als experts en l'estudi i l'anàlisi política, un grup d'interès o una ONG difícilment pot participar en el procés polític d'una forma efectiva.⁴ Aquests intermediaris o *brokers* tenen un paper cada cop més important en el si de les societats modernes. Els *Think Tanks* fan de pont entre el coneixement i el món de la pràctica política. No prenen decisions, però informen sobre les possibles alternatives.⁵ Actuen com a veritables *emprenedors polítics*⁶, que defineixen els principals problemes d'una societat i hi proposen possibles solucions. Per la seva banda, els mitjans de comunicació de massa, les fundacions filantròpiques, els polítics, els empresaris, etc., discuteixen els problemes i configuren coalicions en favor de determinades solucions⁷.

³ Tot i que la figura de l'assessor no és ni molt menys nova, sí que ho és el seu creixement exponencial, molt vinculat al progrés de les ciències socials durant els darrers trenta anys.

⁴ F. Fisher (1991) ha demostrat com fins i tot per als sectors més conservadors de la societat nord-americana, tradicionalment molt crítics amb el paper de la tecnocràcia, l'accés al seu propi grup d'experts resulta cabdal.

⁵ N. C. Roberts i P. J. King (1991) defineixen a l'*emprenedor polític* com aquell o aquells actors especialitzats en la identificació de problemes i en la proposta d'idees, conceptes i instruments tècnics per a la seva solució.

⁷ P. A. Sabatier i H. C. Jenkins (1993) són els màxims representants de l'anomenada *teoria del grup de defensa*. Segons aquesta teoria, quan les elits polítiques concentren la seva tasca en un determinat problema o en una àrea específica, tendeixen a donar forma a un subsistema polític relativament autònom. En aquest subsistema hi trobem actors de tots els nivells, tant del Govern com de la societat civil, que s'agrupen al voltant d'un conjunt de valors comuns i formen grups relativament homogenis. Aquests grups poden estar en conflicte amb d'altres que operen dintre del mateix subsistema, però guiats per valors diferents. Per a Sabatier i Jenkins, els *Think Tanks* serien uns dels actors que podem trobar dintre de cada grup de defensa.

A vegades un canvi de context polític o social permet a aquests grups especialitzats introduir temes en el debat polític⁸. En altres ocasions es limiten a redefinir vells paradigmes, a assegurar-ne la continuïtat i a reforçar-ne la legitimitat⁹. Així, doncs, els grups d'estudi i d'anàlisi són uns dels protagonistes principals en el procés de formació de les polítiques públiques en les democràcies desenvolupades.

1.1. Què és un *Think Tank*?

No existeix una definició universalment acceptada de què són els *Think Tanks*. Això es deu, entre altres factors al fet que la seva forma organitzativa varia en funció dels països¹⁰.

El model de relació que s'estableix entre el món de les idees i la pràctica política varia molt en funció del context institucional en què aquesta es desenvolupa¹¹. Es fa difícil trobar el mateix tipus d'organitzacions en entorns polítics diferents; per tant, qualsevol definició de *Think Tank* que vulgui ser operativa haurà de fixar-se molt més en les funcions que aquests realitzen, que no pas en les seves formes institucionals o organitzatives¹². És a dir, una definició amb voluntat de ser útil haurà de tenir molt més en compte que és el que aquests grups *fan* que no pas com *són*.

⁸ La crisi econòmica dels anys setanta, va permetre introduir de nou el tema de la inflació en el debat polític enfront de la preocupació exclusiva per l'atur, característica dels anys cinquanta i seixanta.

⁹ Els grups d'experts van ser alguns dels responsables de la construcció i consolidació del consens keynesià dels anys seixanta.

¹⁰ Andrew Drenham i Mark Garnett (1996) assenyalen les dificultats de construir una definició excessivament tancada del concepte de *Think Tank*.

¹¹ E. A. Lindquist (1993) afirma que, en un entorn institucional on l'Administració sigui la responsable principal de la formulació d'alternatives polítiques, aquesta tindrà un rol molt més central a l'hora de fixar l'agenda política que en marcs més plurals, en què els equips de recerca puguin obtenir recursos de grups d'interès o associacions ciutadanes.

¹² Tot estudi comparat ha de partir necessàriament d'aquest pressupòsit, com han assenyalat molt bé els investigadors del Consell Científic per a la Política Governamental de la Haia (Països Baixos).

1.1.1 Els *Think Tanks* o grups d'estudis al món occidental

La quantitat, la grandària i la forma organitzativa dels grups d'estudi i d'anàlisi nord-americans és un fet quasi únic al món.¹³ Els *Think Tanks* nord-americans acostumen a ser, almenys formalment, organitzacions privades sense afany de lucre, intel·lectualment i organitzativament independents tant dels governs com de les universitats i dels grups de pressió, orientades a la investigació empírica, que intenten influir en la formació de les polítiques públiques¹⁴. A vegades poden funcionar com a plataformes per a la innovació política, mitjançant la defensa i el desenvolupament de noves idees, la definició de problemes polítics, l'elaboració de solucions alternatives i la mobilització de l'opinió pública, o bé com a agents de resistència al canvi mitjançant la legitimació del *status quo*.

És molt difícil trobar fora dels Estats Units un testimoni d'organitzacions amb unes característiques similars. Aquest fet és conseqüència de la particularitat del sistema polític nord-americà, que incideix en els models de relacions que s'estableixen entre el debat polític i la presa de decisions¹⁵ de manera molt significativa.

La fragmentació del sistema de govern representada per la separació de poders entre l'executiu i el legislatiu, i alhora per la segmentació d'ambdós poders (la Cambra de Representants i el Senat són òrgans independents, i l'executiu federal molt sovint entra en conflicte amb el dels estats). La debilitat dels partits polítics es mostra en el fet que aquests actuen més com a grans agrupacions d'electors que com a grups coordinats i disciplinats. La presència d'una administració pública força polititzada es fa necessària per tal d'assegurar el control polític de l'executiu, davant la inexistència d'una forta disciplina de partit en el Congrés.

¹³ R.K. Weaber (1996) i Y.Dror (1994) han arribat a afirmar que els *Think Tanks* són un producte del sistema polític dels Estats Units i que, per tant, no és fàcil trobar organitzacions d'aquest tipus en altres països.

¹⁴ La majoria dels investigadors anglosaxons com ara K.R.Weaber (1989), D.Stone (1996), J.A.Smith (1996), D.M. Ricci (1993), fan servir aquesta definició a l'hora de parlar de *Think Tanks*, tot i els problemes que presenta per als estudis comparats.

¹⁵ J.P. Pfiffner (1996) i W.P.Hojnacki (1998) i C-H Weiss (1992) han tractat des d'una perspectiva comparada algunes de les particularitats del sistema polític dels Estats Units. J.W. Kingdon (1984) és l'autor d'un estudi molt complet que analitza com aquest entorn institucional modela el procés de construcció de l'agenda política.

La manca d'estructures de tipus corporatiu com ara centrals sindicals i organitzacions patronals de caràcter suprasectorial i una llarga tradició filantròpica en el terreny de les ciències socials, reforçada per un sistema fiscal que promou les donacions a entitats sense afany de lucre no necessàriament vinculades a l'assistència social, fomenten la demanda de mecanismes de coordinació política que estan allunyats tant del Govern com de les esferes corporatives¹⁶.

A Europa, al contrari que als Estats Units, el sistema de govern està molt centralitzat al voltant de l'executiu. Els partits polítics tenen una forta estructura organitzativa, capaç d'imposar una estreta disciplina als seus membres, que es tradueix també en un domini del poder legislatiu per part de l'executiu. Existeix un ampli cos funcionarial professional, a banda de la classe política, que controla les vies d'accés a una bona part de la informació, i grans organitzacions de caire corporatiu que tradicionalment han tingut un paper clau en la vida política.

Per tot això, el debat polític té lloc en contextos organitzatius diferents. Una bona part dels organismes de planificació i de les comissions tècniques de la mateixa Administració, els instituts universitaris, els centres d'estudi vinculats a determinats grups professionals, les fundacions que giren entorn dels partits polítics, les plataformes o associacions ciutadanes i les consultores privades s'articulen socialment i actuen de forma anàloga als grups d'estudi anglosaxons, pel que fa al desenvolupament de les polítiques públiques nacionals¹⁷.

1.1.2 Els grups i centres d'estudis a Catalunya

La proliferació de processos de descentralització político-administrativa a tota Europa ha possibilitat l'aparició de grups d'estudi que operen a un nivell no estatal.

¹⁶ M. Blumer (1987) s'ha preocupat per intentar explicar els diferents patrons de relacions que s'estableixen a Europa i als EUA entre les ciències socials i la pràctica política. A més de tenir molt en compte el marc institucional, no tan sols en l'àmbit del sistema polític sinó també universitari, remarca el paper que hi juguen les diferents tradicions intel·lectuals. A EUA les ciències socials van adquirir un ràpid reconeixement acadèmic i tenen un caràcter eminentment pràctic. A Europa les disciplines tradicionals van limitar la projecció de les noves ciències socials fins als anys seixanta i per això van desenvolupar un caràcter eminentment teòric, sovint poc vinculat al món pràctic.

¹⁷ Veure Y. Dror (1984).

El cas català n'és un bon exemple. La progressiva ampliació de les quotes d'autogovern ha promociat l'aparició de nombrosos grups d'estudi i anàlisi de temes polítics desenvolupats a partir de les tradicions organitzatives del país i de les lògiques de les seves institucions, tant autonòmiques com locals, que d'altra banda no resten gens allunyades de les europees.

Un factor que s'ha de tenir molt en compte a l'hora de apropar-nos a la realitat catalana és la relativa absència d'una classe políticament emprenedora en el sector privat. Aquesta és una diferència significativa en relació amb els Estats Units, on els *emprenedors polítics* independents han desenvolupat un paper primordial en la formació de grups d'experts dedicats a assessorar al govern. A Catalunya, en canvi, aquest paper l'exerceix el mateix Govern o l'Administració, o bé grups d'interessos organitzats. Avui hi ha molt pocs exemples de grups d'estudi i d'anàlisi que siguin independents, és a dir, directament vinculats al sector privat. La majoria de les iniciatives per crear grups d'experts en afers polítics provenen dels governs, dels partits polítics o de la universitat, i no pas del món privat. Aquestes diferències són producte tant dels incentius creats per les estructures institucionals de cada país com de factors cultural presents a la seva societat civil.

Així, la fragmentació del sistema polític nord-americà i la manca d'una forta disciplina de partit genera forts incentius per al desenvolupament de grups *d'emprenedors polítics* fora del sector públic, que intervenen en el procés de formació de les polítiques públiques. Per contra, el caràcter relativament tancat del sistema de partits i de l'organització de l'administració pública a Catalunya ofereix escassos incentius per a aquests tipus d'actors. El pes significatiu que assumeixen l'Administració i els partits polítics en els sistemes parlamentaris europeus fa que es dilueixi el paper d'aquells grups que busquen assessorar els governs des de l'exterior.

D'altra banda, el relatiu retard en el desenvolupament d'unes ciències socials, excessivament formals, limitades per les disciplines tradicionals i sovint infravalorades pel poder polític, és un altre factor que també ens ajuda a entendre la peculiar situació dels grups d'estudi i d'anàlisi al nostre país.

Tot i així, hi ha clars indicis que demostren que la situació està canviant, tant des del cantó de la demanda com des del de l'oferta. Per això hem de fixar amb molt detall l'atenció sobre l'aparició d'una nova realitat que està afectant la naturalesa dels *Think Tanks* a Catalunya.

En allò referent a la demanda, la transformació gradual del procés polític mostra indicis que aquest s'està obrint a la influència de nous grups. El canvi del rol que fins ara ha tingut l'Administració com a resultat de l'intent d'apropar-se als ciutadans i del seu esforç per millorar els resultats de les polítiques públiques, així com la progressiva obertura dels partits polítics a la societat, obren pas a un entorn institucional molt més plural, on els *emprenedors polítics* independents poden començar a exercir un paper important.

Pel que fa a l'oferta, les ciències socials són empeses per les polítiques de R+D de les universitats i dels governs a assumir un vessant cada cop més pràctic, per tal de fer front a la necessitat de treure el màxim rendiment dels recursos derivada d'un context condicionat pel control de la despesa pública, i com a resposta a una forta demanda social. La proliferació tant de les consultores privades com dels instituts universitaris, en els darrers anys, és un clar símptoma que quelcom està canviant.

Per tot això, la definició de *Think Tank* més propera a les realitats europea i catalana i per tant, més operativa en el terreny dels estudis comparats seria la següent: Els *Think Tanks* o centres d'estudi i anàlisi, són grups organitzats privadament o sota el suport de l'Administració, dedicats a la investigació, en totes les disciplines, i que comuniquen les seves conclusions tant al públic en general com a un públic específic mitjançant publicacions pròpies, articles, llibres, congressos, conferències o aparicions puntuals en els mitjans de comunicació.

Els grups d'estudi i anàlisi poden estar afiliats a institucions acadèmiques, organitzats com a fundacions autònomes sense afany de lucre, estar promoguts per un grup homogeni de professionals, o estar vinculats a un determinat partit polític.¹⁸

1.2 Tipus de *Think Tanks* o grups d'estudis

Els objectius i les activitats dels *Think Tanks* són molt diverses, pel fet de que les seves àrees de treball estan molt lligades a determinats contextos temporals, o a projectes de caràcter personal. Tot i que es fa difícil classificar-los en funció de determinats criteris, perquè sovint canvien les seves estratègies per tal d'adaptar-se millor a les demandes dels polítics, és necessària l'elaboració d'una tipologia que contribueixi a una millor explicació del fenomen. Amb aquesta finalitat hem adaptat a la realitat catalana la reelaboració de la tipologia de R. K. Weber feta per E. C. Johnson¹⁹.

A partir de la recerca preliminar efectuada en aquests mesos, proposem establir tres categories d'organitzacions que compleixen aquestes característiques a Catalunya:

1.2.1 Centres de promoció de valors o interessos col·lectius

Grups vinculats estretament i explícitament a un conjunt de valors, i que poden girar al voltant d'un determinat partit polític²⁰. El seu objectiu principal és el de promoure certs valors i idees. Informen els polítics de l'opinió dels grups progressistes o conservadors sobre una determinada proposta política.

¹⁸ Existeixen dues definicions de *Think Tank* en la bibliografia especialitzada. La primera definició està molt determinada pel context nord-americà i és poc útil per a l'estudi comparat; és la utilitzada per R.K. Weaber (1998), D.Stone(1996), N.W. Polsby (1983). La segona és molt més operativa per als estudis comparats i evita caure en l'error de caracteritzar els grups d'estudi i d'anàlisi com un fenomen exclusiu del sistema polític nord-americà. Aquesta definició és la que utilitzen autors com P. Dickson (1971), I. Marsch (1996), A. Drenham (1996), J. Gaffney (1991) i defineix un *Think Tank* com tot aquell grup organitzat que es dedica a tractar d'influir sobre el procés polític, mitjançant l'elaboració d'informes de tot tipus, l'organització de jornades i seminaris, la publicació de llibres o articles i l'aparició puntual en els mitjans de comunicació.

¹⁹ Tot i que són nombroses les tipologies que trobem formulades a la bibliografia, sovint estan molt determinades per un context concret, D.Stone (1991), o bé són massa descriptives i poc analítiques, P.N. Truluch (1996).

²⁰ La Fundació Trias Fargas, i la Fundació Rafel Campalans en són dos exemples. Pel seu caràcter marcadament partidista la bibliografia anglosaxona els anomena *Advocacy Tanks*.

1.2.2 Centres o grups de recerca

Estan molt vinculats al món acadèmic i intenten establir un pont entre la Universitat i el món pràctic de la gestió pública. El seu objectiu principal és desenvolupar teories que ens ajudin a entendre millor la societat. La seva motivació respon més a criteris relacionats amb el prestigi acadèmic que no pas a la traducció dels seus descobriments en aplicacions pràctiques concretes. Han proliferat molt en els darrers anys en el món dels departaments universitaris i es plantegen com una solució organitzativa que permet atraure recursos, tant del sector públic com privat, en un context marcat per la contenció de la despesa pública.²¹

1.2.3 Centres d'assessorament tècnic

Es tracta de grups de professionals que treballen al servei d'organismes públics en diversos camps de la investigació aplicada. Entre altres tasques, elaboren informes de planificació i d'avaluació sobre polítiques públiques específiques. Poden formar part de la mateixa Administració o bé són consultors privats contractats per millorar la qualitat i el rendiment de les polítiques públiques i dels seus processos de gestió²².

²¹ Per a E.A.Lindquist (1995), aquest tipus de centres tenen moltes virtuts: detecten interessos i orienten els joves investigadors cap a determinats camps de recerca, multipliquen els intercanvis d'idees entre les diferents disciplines acadèmiques i construeixen un *feed-back* força útil entre el món del coneixement i el de la pràctica política. Les organitzacions d'aquest tipus estan molt vinculades a les dinàmiques pròpies de la recerca universitària; per això els textos anglosaxons els anomenen *Universities Without Students*.. Exemples catalans d'aquest tipus d'institucions són la Fundació Jaume Bofill, l'Institut d'Estudis Autonòmics, el Centre d'Estudis de Temes Contemporanis i el Centre de Recerca en Economia de la Salut, entre d'altres.

²² Consultores privades com CAP Geminis, el Centre d'Estudis i Planificació o Promocions S.A, i un llarg etcètera, o bé organismes públics com l'Oficina Tècnica d'Avaluació Mèdica o l'Institut d'Estudis del Transport per a la Mediterrània Occidental. Aquestes organitzacions tenen molt poca vinculació amb el món acadèmic i estan interessades a avaluar tan sols aquelles variables que els governs poden controlar per modificar a curt termini determinades situacions, prescindint de totes aquelles altres en què els seus clients, els decisors polítics, no poden intervenir .

2. DISSENY METODOLÒGIC

A) Fixació dels àmbits d'estudi

Una primera pregunta que ens vam formular per establir el nostre disseny metodològic va ser en quins àmbits operen els grups d'estudi i anàlisi de temes polítics a Catalunya. Abans d'emprendre qualsevol treball de camp, era necessari aclarir aquesta qüestió. Si l'objectiu d'aquests grups és tenir influència sobre el procés de formació de les polítiques públiques i marcar els temes del debat polític, en el cas català la seva activitat es concentrarà primordialment en aquelles qüestions en què la Generalitat tingui un especial interès i en les àrees on aquesta hagi aconseguit un sostre de competències important. Seguint aquests criteris, hem establert els àmbits següents :

I. DRETS BÀSICS I DISSENY INSTITUCIONAL

II. POLÍTIQUES DE BENESTAR

2.1 SANITAT

2.2 EDUCACIÓ

2.3 POLÍTICA SOCIAL I HABITATGE

2.4 TREBALL

2.5 CULTURA

III. POLÍTIQUES REGULATIVE

3.1 TERRITORI

3.2 MEDI AMBIENT

3.3 ADMINISTRACIÓ PÚBLICA

IV. POLÍTIQUES DE DESENVOLUPAMENT ECONÒMIC I HUMÀ

4.1 DESENVOLUPAMENT ECONÒMIC

4.2 SOCIETAT DE LA INFORMACIÓ

4.3 RELACIONS INTERNACIONALS I INTEGRACIÓ EUROPEA

B) Recerca i identificació

Un cop establerts els àmbits d'estudi, hem iniciat la localització dels grups d'estudi o organitzacions anàlogues presents a Catalunya, tenint molt en compte la definició i les tipologies establertes, partint dels criteris de selecció següents:

- 1- Elaboració d'estudis de planificació o d'avaluació de determinades polítiques públiques, tant amb projecció pública com de caràcter intern.
- 2- Protagonisme en debats o reflexions públiques al voltant de determinats temes d'interès general.
- 3- Edició regular de publicacions pròpies, bé siguin butlletins, revistes d'aparició periòdica o llibres.
- 4- Organització de jornades o de seminaris amb una certa projecció pública o destinats a grups específics de professionals.
- 5- Comunicacions en revistes o en congressos especialitzats.
- 6- Presència als mitjans de comunicació i a Internet.

Partint d'aquests criteris, hem confeccionat ja un primer inventari d'organitzacions i entitats, sobre el qual es treballarà els propers mesos per tal de construir una base de dades operativa, seguint els passos següents:

- 1- Localitzar totes aquelles organitzacions que tenen una projecció real i eliminar les que mantenen un mer caràcter testimonial.
- 2- Dibuixar el mapa geogràfic dels grups d'estudis i d'anàlisi a Catalunya per tal de poder identificar, en un futur, possibles xarxes provincials i locals.
- 3- Identificar els grups d'estudi catalans més representatius, tant per la seva projecció pública com pel seu nivell d'activitat.

Una cop estigui disponible la base de dades i s'hagi completat la identificació de cada entitat seleccionada, pretenem aprofundir en l'estudi de la informació mitjançant els següents objectius:

- 1- L'anàlisi de l'estructura organitzativa dels grups d'estudi, per tal de mesurar el seu grau d'institucionalització.
- 2- La identificació de les principals fonts de finançament dels *Think Tanks* catalans, per poder valorar el seu nivell d'independència.
- 3- La identificació dels principals productes oferts pels grups d'estudi i anàlisi, per determinar si aquests pretenen tan sols incidir sobre públics molt concrets o bé mobilitzar l'opinió pública entorn de temes específics.

Tota aquesta feina es realitzarà amb la intenció de descriure i analitzar la situació del "mercat de les idees" a Catalunya.

L'inventari establert en els darreres mesos ha estat confeccionat a partir d'una anàlisi detallada de les dades disponibles a diverses fonts d'informació:

- La *Guia d'associacions*, editada l'any 1997 en suport informàtic per la Direcció General d'Entitats Jurídiques de la Generalitat de Catalunya i la *Guia de fundacions catalanes*, editada l'any 1998 per la Coordinadora Catalana de Fundacions. Aquestes bases de dades ens han permès localitzar totes aquelles entitats, associacions i fundacions privades que dediquen una part del seu temps i dels seus recursos a realitzar estudis, organitzar jornades i conferències sobre temes d'interès general.

- La *Guia Recerca a Catalunya* editada l'any 1997 pel Comissionat per a Universitat i Recerca de la Generalitat de Catalunya; les guies de serveis científico-tècnics de les universitats de Barcelona, Pompeu Fabra, Autònoma de Barcelona i Politècnica de Catalunya, i les memòries anuals de les institucions catalanes següents: la Fundació Bosch i Gimpera (Universitat de Barcelona), l'Institut d'Educació Contínua (Universitat Pompeu Fabra), la Universitat Ramon Llull, l'Escola Superior d'Administració d'Empreses (ESADE), l'Institut d'Estudis Superiors Empresarials (IESE) i la Universitat Internacional de Catalunya. Gràcies a aquestes bases de dades, s'ha localitzat tots aquells centres, instituts i grups universitaris catalans de recerca que realitzen tasques d'assessorament per a l'Administració o que tenen entre els seus objectius una clara voluntat d'assolir no només una excel·lència investigadora, sinó també una incidència real sobre les polítiques públiques autonòmiques.

- Les memòries anuals dels departaments de la Generalitat de Catalunya. S'ha pogut identificar aquelles institucions, entitats i associacions que col·laboren sovint amb l'Administració, mitjançant la firma de convenis, avaluant determinats programes o proposant noves línies d'actuació en àmbits concrets.

- Les actes de congressos i jornades sobre temes específics relacionats amb algun dels àmbits preestablerts. Sovint apareixen relacions detallades, tant dels organitzadors com de les institucions que hi participen o hi són representades.

- Els òrgans d'expressió de partits polítics. És freqüent la presència de referències als estudis realitzats pels grups d'estudi.
- El seguiment de la premsa escrita, tant l'especialitzada com la diària. D'aquesta ha estat possible extreure estudis realitzats o aportacions de jornades organitzades per un determinat grup d'estudi i d'anàlisi.
- La recerca per Internet. S'han localitzat nombroses entitats, associacions i instituts universitaris que es fixen entre els seus objectius influir en la presa de decisions polítiques.

C) Elaboració d'una base de dades

L'informe que s'està elaborant vol ser un punt de referència per a qualsevol treball posterior sobre la matèria. El treball té dos objectius: en primer lloc, l'anàlisi d'una realitat política determinada, i, en segon lloc, donar una utilitat pràctica a les dades recopilades. Per poder assolir el compliment d'aquest dos objectius, estem creant una base de dades pròpia, a partir d'un model de fitxa on quedaran recollides totes les variables i elements rellevants sobre els grups d'estudi catalans.

Aconseguir una informació completa de la situació dels grups d'estudi i anàlisi al nostre país suposa poder posar en relació totes les dades disponibles. Mitjançant el creuament de les referències podrem disposar d'una informació molt més detallada sobre les activitats, els camps d'actuació, les vies de finançament, el volum i els equips professionals que en formen part. També es facilitarà l'anàlisi explicativa del fenomen dels *Think Tanks* a Catalunya.

Una de les tasques d'aquests mesos ha estat l'elaboració del model de fitxa que ha de condensar tota la informació sobre cadascun dels centres d'estudis i avaluació política catalans i hem planificat un sistema d'informació que ens permet la utilització d'una gran diversitat de criteris, tant per indexar com per recuperar la informació, un instrument fàcil d'utilitzar i apte tant per realitzar explotacions de dades de tipus global com en camps concrets. Tot això, amb la intenció de poder utilitzar i combinar una gran varietat de criteris de recerca per localitzar i indexar totes les dades recopilades.

El primer pas ha estat configurar uns camps ideals que continguin tot tipus d'informació estructurada sobre els grups d'estudi. Els blocs corresponents als objectius, l'activitat, els sectors en què incideixen, la dotació pressupostària i el nombre de persones que hi treballen, com també les altres dades que s'hi inclouen, ens permetran realitzar un estudi global de l'abast de l'activitat dels grups d'estudis i d'anàlisi en la societat catalana²³

²³ El format del registre creat per a la base de dades del mapa de grups d'estudi de Catalunya s'estructura de la manera mostrada a l'apèndix d'aquest informe.

3. PROGRAMA DE FUTUR

Durant els propers mesos, l'equip del projecte realitzarà tres tipus de tasques: la localització de les consultores privades més importants que treballen normalment per a l'Administració; la construcció, introducció de la informació i explotació de la base de dades, i finalment l'estudi amb profunditat dels grups d'estudi més representatius.

- Abril de 1999

A) Consultores privades

La proliferació de consultores que treballen per al sector públic és un clar reflex de la progressiva consolidació al nostre país d'una oferta de coneixement especialitzat en temes d'interès públic que prové del món privat. Moltes d'aquestes empreses treballen com a grups d'estudi, assessorant directament els polítics i l'Administració mitjançant l'elaboració d'estudis que planifiquen o avaluen determinades polítiques públiques, incidint sobre el seu procés de formació tot i que els treballs no solen fer-se públics. Avui dia aquest nou tipus d'empresa té un paper clau en la creació i la difusió d'idees en l'entorn polític.

Durant el mes d'abril elaborarem una llista de les sis consultores privades més importants que col·laboren amb l'Administració catalana en cadascun dels àmbits preestablerts (drets bàsics i disseny institucional, sanitat, educació, territori, política social, treball, cultura, desenvolupament econòmic i humà, medi ambient, administració pública, relacions internacionals i integració europea, i societat de la informació).

Per tal de localitzar-les utilitzarem tres tipus de fonts d'informació diferents:

1- El *Directori d'empreses d'enginyeria i consultoria catalanes*, elaborat pel Servei d'Informació del Centre d'Informació i Desenvolupament Empresarial, i el *Directori d'empreses consultores*, de la Diputació de Barcelona, eines que ens permetran conèixer les empreses especialitzades en diferents camps i identificar les que treballen per a l'Administració.

2- La informació facilitada per un grup seleccionat d'experts, tant del món públic (universitats, administracions públiques, sindicats, col·legis professionals, cambres de comerç, etc.) com privat, on siguin representats professionals de cadascun dels àmbits que ens interessin. Aquest grup d'experts ens ha d'ajudar, mitjançant el seu coneixement directe del mercat, a seleccionar les empreses més importants que operen a cadascun dels àmbits que ens interessin.

3- El contacte directe amb l'Associació Catalana d'Empreses Consultores, per tal d'accedir a una relació de les empreses membres de l'Associació, on s'agrupen les consultores que representen prop del 70% del treballs de consultoria d'empresa i d'administració pública que es realitzen a Catalunya.

- Abril i Maig de 1999

B) Base de dades

Un cop recollida tota la informació sobre els grups d'estudi i d'anàlisi catalans, durant els mesos d'abril i maig contrastarem les dades abans d'introduir-les a la base de dades, per a la seva futura explotació.

Les dades obtingudes seran contrastades mitjançant dues vies diferents:

1- Consultes a un grup seleccionat d'experts, on siguin representats professionals del món polític, acadèmic i empresarial, que ens ajudarà a identificar els grups d'estudi més importants i a descartar aquells que, tot i que aparentment ho són no operen com a tals.

- 2- El contacte directe amb algunes de les entitats per tal de definir millor els seus objectius, camps d'actuació, productes i pes específic. Aquest contacte serà per via telefònica, o bé mitjançant entrevistes concertades amb alguns dels responsables de les entitats.

Un cop finalitzat el procés de contrastar les dades, tota la informació obtinguda serà introduïda a la base de dades, per a la seva explotació.

- Juny, Juliol i Setembre de 1999

C) Estudis de cas

Per tal de completar la informació sobre els grups d'estudi catalans, i per facilitar l'anàlisi de la situació del mercat de les idees al nostre país, l'equip de recerca elaborarà un qüestionari semiestructurat per tal de portar a terme estudis de cas.

Aquest estudi tindrà l'objectiu completar les referències que haurem recopilat sobre els *Think Tanks* amb l'estudi en profunditat dels cinquanta casos més representatius.

En una primera, etapa els membres del grup de recerca identificaran els actors més importants. Aquesta identificació es farà a partir de tota la informació recopilada durant les anteriors etapes de la recerca i ens haurà de permetre d'elaborar un inventari on apareguin els cinquanta grups d'estudi i d'anàlisi més representatius del nostre país. Un cop aquests siguin identificats, intentarem perfilar tant l'estructura organitzativa com el paper que té cada grup d'estudi tant en el debat polític com en el desenvolupament de les polítiques públiques a Catalunya. Per poder determinar amb claredat aquests dos aspectes, haurem de dur a terme:

- 1- Entrevistes amb membres rellevants de l'organització.

- 2- Una enquesta de tipus formal, basada en un qüestionari semiestructurat, a fi de descobrir els objectius generals de l'organització, el seu funcionament, els mecanismes de comunicació amb les institucions polítiques i la seva percepció particular sobre la situació del mercat de les idees a Catalunya.
- 3- La identificació dels seus principals clients i la valoració, tant qualitativa com quantitativa, de la seva aparició puntual en els mitjans de comunicació, a fi de mesurar el grau de difusió dels estudis realitzats, per conèixer el seu impacte real sobre les polítiques públiques de la Generalitat de Catalunya en els àmbits preestablerts.

Aquesta cinquantena d'organitzacions han de configurar una mostra representativa d'organitzacions que ens permeti, mitjançant un procés de deducció, acabar de perfilar el mapa descriptiu i analític dels grups i centres d'estudi i d'anàlisi que operen a Catalunya.

- Octubre de 1999

D) Anàlisi de resultats i elaboració de l'Informe final

Els darrer mes de la investigació, els membres de l'equip analitzaran els resultats d'un any de recerca. A partir de tota la informació recopilada, s'elaborarà un mapa descriptiu i analític de la situació dels grups d'estudi i anàlisi de temes polítics al nostre país, on no tant sols es veuran reflectides les dinàmiques consolidades del mercat de les idees català, sinó també les noves tendències i les transformacions que s'hi estan apuntant.

L'informe conclourà amb una valoració de futur, on s'apuntaran les noves línies de recerca que ens han d'ajudar a completar els nostres coneixements sobre el paper que juguen els experts en temes polítics tant en el debat públic com en el procés de formació de les polítiques públiques a Catalunya.

4. BIBLIOGRAFIA

A.Adonis-T.Hames (Eds), *A Conservative Revolution? The Thatcher-Regan Decade In Perspective*, Manchester; Manchester University Press. 1994.

T.Blakstone, W. Plowden, *Inside the Think Tanks: Advising the Cabinet 1971-1983*, London: Heineman, 1988

M.Blumer (Ed), *Social Science Research and Government*, Cambridge University Press, 1987.

T.F. Cornell, "Poniendo las Ideas a la Práctica: Los Institutos de Políticas" *Center For International Private Enterprise Review*, 1996.

A.J. Day (Ed), *Think Tanks: An International Directory*, Essex, Longmand Group, 1993.

A.Denham, J. Garnett, "The Idea Brokers: A Reply to James Simon" *Public Administration* 72, 3, Pàg. 482-485, 1994.

A.Drenham,M.Garnett, "The Nature and Impact of Think Tanks in Contemporary Britain", en Michael D.Kandiah, Anthony Seldon (Eds.) *Ideas and Think Tanks in Contemporary Britain*, London: Frank Cass, 1996.

W.Grant, *Pressure Groups, Politics and Democracy in Britain*,, New York; Harvester Wheatsheaf, 1995m

P.Dickson, *Think Tanks*, New York; Atheneum, 1971.

Y.Dror, "Requiered Beaktrhroughs in Think Tanks" *Policy Sciences*, 16, Pag 199-225, 1984.

Y.Dror, *La capacidad de gobernar, Informe al Club de Roma*, Barcelona; Galaxia Gutemberg 1994.

W.N Dunn, "Una Ojeada a los Institutos de Políticas" *Center For International Private Enterprise Review*, 1996.

F.Fischer,"American Think Tanks: Policy Elites and The Politicization of Expertise" *Governance* 4, 3, Pàg. 332-353, 1991.

F.Fischer, *Tecnocracy and the Politics of Expertise*, Newbury Park; Sage Publications, 1990.

J. Gaffney, "The political Think Tanks in the UK and the Ministerial Cabinets in France", *West European Politics* 14, 1, 1991. Pàg 1-17, 1991.

W.Gellner, *Ideenagenturen für Politik und Öffentlichkeit; Think Tanks in den USA und in Deutschland*, Opladen; Westdeutscher.

S.James, "The Idea Brokers: the Impact of Think Tanks on British Government", *Public Administration* 71, 4, Pàg. 491-506, 1993

S. Jasanoff, *The Fifth Branch, Science Advisers as Policymakers*, Massachusetts; Harvard University Press, 1994.

E.C.Johnson, "Cómo Funcionan los Institutos Políticos" *Center For International Private Enterprise Review*, 1996.

J.B. Judis, "The Pressure Elite: Inside The Narrow World of Advocacy Groups Politics". *The American Prospect*, pag 15-29,1992.

M. Kandiah, A. Seldon (Eds.), *Ideas and Think Tanks in Contemporary Britain*, London; Frank Cass and Co, 1996.

J.W. Kingdon, *Agenda, Alternatives, and Public Policies*, Boston; Brown and Company, 1984.

R. K. Landers, "Think Tanks, The New Partisans?" *Editorial Research Reports*, 20, pag 454-472, 1986.

C.H.Levine, "Where Policy Comes From: Ideas, Innovations, and Agenda Choices" *Public Administration Review*, January-February, pag 255-258 1985.

E.A. Lindquist, "Think Tanks or Clubs? Assessing The Influence and Roles of Canadian Policy Institutes". *Canada Public Administration* V36, N4, PP 547-579. 1993

E.A. Lindquist, "Balancing Relevance and Integrity: Social Scientists and Canada's Asia-Pacific Policy Community" en S.Brooks-A.G.Gagnon (Ed) *The Political Influence of Ideas*. London; Praeger,1995.

E. A Lindquist, "Beyond The Myth: New Challenges for Think Tanks" *Nira Review*, Autumn 1997.

I. Marsh , "The Growth and Impact of Australia's Think Tanks" *NIRA Review*, Winter 1996.

N.W.Polsby, *Political Innovation in America. The Politics of Policy Initiation*, New Haven; Yale University Press.

N.W. Polsby, "Tanks but No Tanks" *Public Opinion*, April/ May ,Pag 14-60, 1983.

W.H. Reinicke, *Tugging at the Sleeves of Politicians Think Tanks - American Experiences and German Perspectives*, Berlin; Bertelsmann, 1996.

D.M. Ricci, *The Transformation of American Politics: The New Washington and the Rise of Think Tanks*, New Haven; Yale Univ. Press, 1993.

N.C. Roberts, J.King, "Policy Entrepreneurs;. Their Activity, Structure and Function in The Policy Process", *Journal of Public Administration Research and Theory.*, 2, Pàg. 147-175, 1991

P. A. Sabatier, H.C. Jenkins-Smith, *Polciy Change and Learning, and Advocacy Coalition Approach*,Boulder; Westview Press, 1993.

Scientific Council for Government Policy *Wise before the events*, The Hague 1997.

E. Shlager "Policy Making and Collective Action: Defining Coalitions within the Advocacy Coalition Framework", *Policy Sciences* 28, 3, Pàg.243-270. 1995.

J.A. Smith, *The idea Brokers: Think Tanks and the Rise of the New Policy Elite*, New York: Free Press, 1993

J.A. Smith, "Think Tanks and the politics ideas", en David C. Colander, A.W.Coats (Eds.) *The Spread of Economic Ideas*, Cambridge University Press. 1994

D. Stone, "Old Guard versus New Partisans: Think Tanks in Transition" *Australian Journal of Political Science* 26, 2, Pàg 197-215, 1991.

D. Stone, "From the Margins of Politics: the Influence of Think Tanks in Britain", *West European Politics* 19, 4, Pàg. 675-692, 1996.

D.Stone, *Capturing the Political Imagination: Think Tanks and the Policy Process*, London;Frank Cass and Co., 1996.

D.Stone, A.Denham, M.Garnett (Eds.) *Think Tanks of the World: Global Perspectives on Ideas*, Manchester: Manchester University Press, 1998.

J.L Sundquist, "Thank-Thinking: Its Evolution and its Current Milieu" *Journal of Policy History*, 8:2, 1996.

J.Telgarsky, M. Ueno (Eds.) *Think Tanks in a Democratic Society: An Alternative Voice*, Washington DC: Urban Inst. 1996.

"Think Tanks: the Carousels of Power" *The Economist*, Abril 23, , Mayo 25, 1991.

"Los Institutos de Políticas como Propulsores del Cambio: Una entrevista con Phillip N. Truluck Gerente de la Fundación Heritage" *Center For International Private Enterprise Review*, 1996.

P.Wagner-C.H.Weiss-B.Wittrock,H.Wollman (Eds.), *Social Sciences and Modern States*, Cambridge University Press,1991.

C. H. Weiss (Ed.), *Making Bureaucracies Work*, Beverley Hills:Sage, 1980.

C. H. Weiss (Ed.), *Organitations for Policy Analysis: Helping Governmmment Think*, Newbury Park; CA: Sage, 1992.

R. H. Weaver, “The Changing World of Think Tanks” *P.S. Political Science and Politics* 22, Pàg. 563-578, 1989.

R. K Weaver, *Private Think Tanks in the US Political System*, Ponencia pronunciada a les Jornades Democràcia i Comunicació, Univ. Pompeu Fabra, 14 de maig de 1998.

K. Worpole, “Think Tanks, Consultancies and Urban Policy in the UK” *Journal of Urban and Regional Research*, 22:1, Pag 147-155, 1998.